Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Dnro K2026-28
15.6.2026

Lausuntopyyntönne: HE 107/2026 vp, lakivaliokunnan kuuleminen 16.6.2026
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE KUOLINPESÄN SÄHKÖISTÄ ASIOINTIA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen muotoon laaditusta työryhmämietinnöstä kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia.

Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

Yleisesti

Suomen Asianajajat pitää ehdotettuja uusia lakeja ja muutoksia perintöoikeutta nykyaikaan ja digitalisaation pariin tuovina ja täten lähtökohtaisesti kannatettavina. On tosiasia, että erilaiset digitaaliset alustat ovat tulleet jäädäkseen ja perintöoikeudenkin tulee ottaa askel kohti digitalisoitumista.

Nyt ehdotetut uudet lait ja voimassaoleviin lakeihin tehtävät muutokset ovat kuitenkin suuri muutos vallitsevaan oikeustilaan ja käytäntöön, jolloin niiden voimaansaattamiseen tulee panostaa ja uusien käytänteiden ohjeistuksien laatimiseen tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi näin suurien muutosten myötä seurantaa tulee tehdä tiheästi ja olla valmis muuttamaan käytännössä toimimattomaksi koetut ja huomatut käytänteet joustavasti uusiksi. Uusi lainsäädäntö ohjaa asioimaan jatkossa sähköisiä asiointipalveluita käyttäen, jolloin näiden järjestelmien tulee toimia jouhevasti ja järjestelmän tulee selkeästi ohjeistaa käyttäjää joka vaiheessa. Jatkossa oletettavasti järjestelmiä käyttää tietoteknisiltä taidoiltaan hyvin eri tasoisia henkilöitä. Viranomaisten tulee valmistautua ohjeistamaan ja kouluttamaan niin maallikkoja kuin asiantuntijoita uusista järjestelmistä ja niiden käytöstä.

Suomen Asianajajat pitää tulevia muutoksia niin suurina muutoksina vallitsevaan oikeustilaan, että Suomen Asianajajat ehdottaa, että uusien lakien luomat alustat tulisivat käyttöön porrasteisesti ja vaiheittain niin, että ensi vaiheessa käyttöön otetaan perintöveroilmoitus, palvelualusta ja kuolinpesän osakasrekisteri siltä osin, kun tiedot tulevat suoraan viranomaisilta. Kuolinpesän osakasrekisterin 5 § 2 momentin mukaisiin kuolinpesän ilmoittajan täydentäviin tietoihin liittyy Suomen Asianajajien näkemyksen mukaan suuria riskitekijöitä, jolloin porrasteinen käyttöönotto on perusteltua. Myös palvelualustan käyttöön, käyttöoikeuksiin ja valtuutuksiin liittyy vielä suuria käytännön epäselvyyksiä, mutta näiden osalta suositellaan silti palvelualustan kokonaisvaltaista käyttöönottoa seurantavelvoitteella. Suomen Asianajajien näkemyksen mukaan vaiheittainen käyttöönotto mahdollistaa paremmin uusien järjestelmien käyttöönoton seurannan ja mahdollisten ongelmien korjaamisen. Mikäli kaikki muutokset tulevat kerralla voimaan ja niiden käyttö ei toimikaan toivotulla tavalla, pidetään ongelmiin puuttumista ja korjaamista vaikeampana.

Uusien lakien oletuksena on se, että kuolinpesässä on selkeästi yksi ilmoittaja ja yhteistyökykyinen kuolinpesä. Suomen Asianajajat kuitenkin huomauttaa, että todellisuus on paljon muutakin: osakkaiden välillä saattaa olla erimielisyyksiä pienistäkin asioista ja pahimmillaan perukirjoja on useita eri osakkaiden toimesta laadittuna. Näihin ongelmatilanteisiin hallituksen esitys ei ota kantaa ja näihin pyydetään lain voimaansaattamisen yhteydessä järjestelmistä vastaavien viranomaisten kiinnittävän huomiota ja ohjeistuksilla ottavan kantaa. Palvelualusta ja osakasrekisteri ovat tiedonsaannin kannalta erittäin kannatettavia ja perusteltuja, mutta maallikoiden käyttäessä ja täydentäessä järjestelmiä, liittyy niihin aina riskitekijöitä, jotka tulee tiedostaa ja pyrkiä minimoimaan.

Laki kuolinpesän palvelualustasta

Uusi laki kuolinpesän palvelualustasta on nykyaikaa ja mahdollistaa asioiden hoitamisen paikkaan ja aikaan sitomattomasti. Muutoksen myötä myös kuolinpesän veroasioiden (muun muassa esitäyten veroilmoituksen antamisen) hoitaminen verkkopalveluissa helpottuu, mikä on kannatettavaa. Lisäksi hyvää on se, että palvelualustalta on saatavissa tietoja Verohallinnon rekistereistä. Etenkin yksin asuneiden, sukulaisilleen mahdollisesti etäiseksi jääneen perinnönjättäjän omaisuustiedoista voi olla hyvin vähän tietoa, jolloin viranomaisen rekistereistä saatavat tiedot edistävät perunkirjoituksen toimittamista. Suomen Asianajajat pitää palvelualustaa ensisijaisesti tiedonlähteenä kuolinpesän asiota hoidettaessa ja sen käyttöönotossa tuleekin huolehtia, että kuolinpesän asioita hoitavilla asianajajilla on pääsy sen tarjoamiin tietoihin toimeksiantoja hoitaessaan.

Palvelualustassa laadittavan perukirjan osalta Suomen Asianajajat haluaa tuoda esille, että Suomen Asianajajien näkemyksen mukaan virheet osakkaiden tekemissä perukirjoissa liittyvät nimenomaan tietämättömyyteen ja ehkä jopa halukkuuteen jättää joku osakas tietoisestikin pesän ulkopuolelle. Huolta aiheuttaa myös se, että aiheutetaanko käytöllä enemmän haittaa kuin mahdollinen saavutettu hyöty. Osakkaiden tietoisuus esimerkiksi aiemmin laaditun osituksen merkityksestä on käytännössä havaittu hyvin virheelliseksi ja puuttelliseksi, mikä lisää huolta osakkaiden kyvystä laatia perukirja oikein. Etenkin ohjeistusta tarvitaan tilanteisiin, joissa palvelualustalle on syötetty virheellisiä tietoja ja miten nämä korjataan. Lisäksi tarvitaan ohjeistus ja kannanotto riitaisin kuolinpesiin, joissa osakkaat ovat erimielisiä ja miten palvelualustan on ajateltu soveltuvan näihin tilanteisiin.

Suomen Asianajajille jää yhä hieman epäselväksi kuolinpesän osakkaiden erilaiset käyttöoikeudet ja niiden laajuudet. Mitä eri käyttöoikeudet tarkoittavat ja mitä niiden rajoissa voidaan tehdä ja minkälaisia tietoja niillä voidaan saada. Tältä osin edellytetäänkin selkeää ohjeistusta ja kannanottoa viimeistään järjestelmän käyttöönottohetkellä.

Myös palvelualustalla annettavien valtuutuksien osalta edellytetään selkeää ohjeistusta siitä kuka (kaikki osakkaat yhdessä vai kukin yksittäin), kenelle ja miten valtuuden voi antaa ja mitä valtuutuksen nojalla voidaan tehdä sekä siihen, voiko valtuutuksia olla useita samanaikaisesti voimassa esimerkiksi kunkin osakkaan omalle avustajalle.

Asiakirjojen säilytyspalvelu on ideana hyvä, mutta kuten käyttöoikeudet ja valtuutukset, edellytetään tästä annettavan ohjeistusta siitä, mitä ovat ne tiedot, jotka katsotaan pesän hallinnon ja selvittämisen kannalta tarpeellisiksi tiedoiksi. Miten palvelualusta pystyy estämään sen, ettei palvelualustaan tallennetta sinne kuulumattomia tietoja. Lisäksi hallituksen esitys ei vastaa siihen, voidaanko asiakirjojen säilytyspalveluun antaa pääsy perukirjaa laativalle asiantuntijalle. Tämän mahdollistaminen nähdään erittäin tärkeänä toimeksiantojen hoitamisen kannalta.

Laki kuolinpesän osakasrekisteristä

Kuten palvelualustaa, myös kuolinpesän osakasrekisteriä pidetään ensisijaisesti tiedonlähteenä kuolinpesän asiota hoidettaessa ja sen nähdään laajentavan nykyiset virkatodistukset ja niistä ilmenevät tiedot. Tältä osin muutos on kannatettavaa.

5 § Kuolinpesän osakasrekisteriin tallennettavat tiedot

Suomen Asianajajat pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että osakasrekisteristä ilmenvät, julkivarmennetut tiedot tulevat suoraan viranomaisilta ja painottaa sitä, ettei kuolinpesän ilmoittajan lisäämille tiedoille tule antaa julkivarmennetta.

Suomen Asianajajilla liittyy huoli etenkin koskien 5 § 2 momentissa annettavia tietoja, jotka kuolinpesän ilmoittaja maallikkona antaa. Vaikka kohdan mukaiset tiedot eivät saa julkivarmennetta, liittyy näiden tietojen antamiseen niin paljon virhemahdollisuuksia, jolloin Suomen Asianajajat edellä kirjatusti ehdottaa, että laki tulee voimaan aluksi vain 5 §:n 1, 3 ja 4 momentin mukaisesti ja 2 momentti otetaan käyttöön myöhemmässä vaiheessa, kun järjestelmän toimivuus on ensin todettu. Ensi vaiheessa kuolinpesän ilmoittaja voi ilmoittaa kuolinpesän ilmoittajan ja yhteyshenkilön yhteystiedot (5 § 2 mom 2 ja 3 – kohdat).

Vaikka muutetut tiedot tai kuolinpesän ilmoittajan antamat tiedot eivät ole julkivarmenteisia, vaan pelkästään luettelo jonkun tahon näkemyksestä kuolinpesän asioista, herättää tämä kuitenkin kysymyksen siitä, tulevatko jotkut tahot tuudittautumaan rekisterin antamien tietojen oikeellisuudesta ja pitämään niitä totena. Miten vältetään se, etteivät maallikot tai muutkaan luule, että rekisteriin merkitty tieto on toteennäytetty ja näyttöarvoltaan korkeampi kuin joku muu tieto. Vaikka kuolinpesän ilmoittajan tulee vakuutuksen myötä vakuuttaa antamansa tiedot oikeiksi, ei tämä yksinään poista väärinkäytösten mahdollisuutta. Hallituksen esitys ei ota kantaa myöskään tilanteisiin, joissa perittävältä jäi useampi testamentti, testamenttiin liittyy moitekanne tai vireillä on muu kuolinpesään liittyvä riita tai eriävä näkemys osakkuuksista. Vaikka rekisteriin lisätään nimenomaisesti vain tieto kustakin asiasta ja esimerkiksi testamentti tulee esittää erikseen pyydettäessä, liittyy jo tietojen lisäämiseen riskitekijöitä.

Erityisesti 5 § 2 momentin 7 kohdan osalta Suomen Asianajajat nostaa esille kysymyksen siitä, että miten estetään testamentin toimeenpanijan liian aikainen merkitseminen järjestelmään. Hallituksen esityksen (s. 107) mukaisesti: *tieto tulisi kuitenkin lisätä vasta sitten, kun testamentti on saanut lainvoiman ja testamentin toimeenpanija on ottanut tehtävän vastaan, koska tiedon lisääminen muuttaa kuolinpesän hallintotavan yhteishallinnosta toimeenpanijahallinnoksi ja vaikuttaa muun muassa Suomi.fi -valtuuksien antamiseen.* Tämä huomioiden maallikkojen antamiin tietoihin liittyviä merkittäviä riskitekijöitä. Hallituksen esityksestä ei yksiselitteisesti ilmene, miten näitä virheellisesti annettuja tietoja saadaan korjatuksi tai riitautetuksi.

9 § Kuolinpesän ilmoittajaa ja yhteyshenkilöä koskevat muutokset

Uudet lait lähtevät siitä lähtöolettamasta, että kuolinpesässä on selkeästi yksi ilmoittaja ja että kuolinpesä on yhteistyökykyinen. Hallituksen esityksessä jää kuitenkin vielä epäselväksi se, että miten käytännössä toimitaan tilanteessa, jossa kuolinpesän osakkaat ovat eri mielisiä kuolinpesän ilmoittajan henkilöstä. Hallituksen esityksen s. 112 mukaan *jos kuolinpesä haluaa vaihtaa kuolinpesän ilmoittajan tai yhteyshenkilön, tulee kuolinpesän osakkaan ilmoittaa itsensä uudeksi kuolinpesän ilmoittajaksi tai yhteyshenkilöksi. Kuolinpesän ilmoittajaksi osakas voi ilmoittaa myös jonkun muun kuin itsensä.* Epäselväksi jää, miten toimitaan tilanteessa, jossa osakkaat vuorotellen ilmoittavat itsensä tai tahtomansa henkilön ilmoittajaksi ja poistaako uusi ilmoitus aikaisemman ilmoituksen ja tämän henkilön oikeudet ja velvollisuudet. Tähän edellytetään selvyyttä lain voimaantulon yhteydessä.

14 § Kuolinpesän osakasrekisterin tietojen julkinen luotettavuus

Suomen Asianajajat puoltaa sitä, että julkisen luotettavuuden saa vain viranomaisilta rekisteriin tulleet tiedot. Suomen Asianajajat kuitenkin painottaa ohjeistamisen ja tiedottamisen tärkeyttä siitä, ettei kuolinpesän ilmoittajan antamat tiedot nauti julkista luotettavuutta eikä niille tällaista luotettavuutta tule antaa.

22 § Tietojen luovuttaminen asiakkuuden hoitoon ja markkinointiin

Suomen Asianajajat kyseenalaistaa 22 §:n mukaisen tietojen luovuttamisen asiakkuuden hoitoon ja markkinointiin. Pykälän mukaan *yhteystietoihin merkittyä osoitetta ei kuitenkaan luovuteta, jos väestötietojärjestelmään on merkitty kielto luovuttaa tietoja suoramarkkinointia varten.* Suomen Asianajajat painottaa tärkeyttä tiedottaa ja ohjeistaa ihmisiä siitä miten he halutessaan saavat väestötietojärjestelmään tiedon siitä, ettei tietoja saa luovuttaa suoramarkkinointia varten.

Laki perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta

Suomen Asianajajat kannattaa muutosta perintöverotuksen toimittamisesta jatkossa perintöveroilmoituksella perukirjan sijaan. Suomen Asianajajat kuitenkin painottaa, että ilmoituksen tulee olla hyvin selkeä ja sen täyttäjää ohjaava ja avustava, jotta tiedot tulevat oikein annetuksi. Epäselväksi jää se, tuleeko ilmoittajan ottaa kantaa kullekin osakkaalle tulevaan osuuteen ilmoittamisen antohetkellä. Miten tämä käytännössä toimii esimerkiksi riitaisissa kuolinpesissä ja miten estetään se, ettei ilmoittaja anna itselleen edullisia tietoja ilmoituksella. Tältä osin edellytetään selkeää ohjeistusta lain voimaantulon yhteydessä.

Helsingissä 15. päivänä kesäkuuta 2026

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Veera Kaunisvaara, Espoo

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmässä.